

הגאון רבי **יפת טיירי** שליט"א

ראש ישיבת דרכי הלל

ומו"צ דרמת השרון

בענין זורע בשבת ובשמיטה

פירוק סוכה שע"ג דשא בשביעית

לצורך בניית הסוכה, כגון שקרשי הסוכה מונחים שם כבריתו מוכחת עליו, וכמ"ש כה"ג לענין שריפת קוצים מפני נחשים, ולענין סתירת הסוכה כשהיתה בנויה על גבי דשא וכדומה, וע"י סתירת הסוכה נשאר המקום פתוח לאויר ולשמש ומאפשר הצמחת הדשא, צ"ע אם יש להתיר. ורצה להביא ראיה מדברי החזו"א שכתב דאם מתוח אוהל עראי לפי שעה לזרוע תחתיו זה אינו כלום ואין אוהל עראי מבטל שם שדה כלל, עכ"ל. לכאורה גם סוכה תחשב לאוהל עראי, ולא תבטל שם שדה, ודחה דיש הבדל בין אוהל שזרעו שממשיך לשמש בשם שדה אבל כשבונה סוכה על גבי השדה הרי עושה במקום ההוא שימוש אחר מהשדה והרי הוא מבטל שם שדה וכל שכן שיש תועלת להצמחה ונשאר בצ"ע.

ובשו"ת מחזה אברהם סי' נ"ב נשאל בגינה שיש עליה גג ומכסה של זכוכית, אם מותר לפתוח הגג בשבת כדי להכניס אויר וחום של קרני השמש שזה מועיל לגדול הצמחים שבגן. והביא דברי הגאון ר' יוסף ענגיל בקונטרסו שדן בזה לאסור ע"פ הירושלמי שבת פרק כלל גדול הל' ב', שכל דבר שהוא להבחיל את הפרי חייב משום זרע, ולהבחיל היינו לגדל הפירות, וכן כאן שמכניס אויר וחום של קרני השמש הוא מועיל לבשל ולגדל הפירות וחייב על זה מן התורה משום זרע. ואף על פי שגם בלא פתיחת הגג היו הפירות גדילים והפתיחה היא רק ממחרת הגידול מ"מ הרי גם המשקה מים לזרעים היו גדלים בלאו הכי וכן המנכש ובכל זאת חייב והעיר על זה מדין פרפיסא שתוספת היניקה אין

יש לדון באדם שבשנת השמיטה הקים סוכתו בחצר, ובא אחר החג לפרק את הסוכה ויש בה דשא או שתילים, האם מותר לעשות כן או לא. ויש לדון בזה משתי פנים. האחד, מצד הצל שמפריע לצמחים ובהסתרתו משיב את הצומח שם, ויש לומר בזה דמותר מצד דאינו מלאכה דאורייתא וכיון שעושה כן לאוקמי דבלא זה יפסיד הדשא והשתילים שנמצאים שם ולכן יהא מותר לעשות כן.

ועיין במנחת שלמה פ"ב מ"ד דף מו. שכתב שאם הסיר את התיקרה בלילה בשעה שאין שמש ואין נגרם תיכף ע"י מעשיו שום השבחה דיש להסתפק אם יש בהסרת התיקרה שחוצצת מפני השמש גדר של עבודה כי רק בעשית בתים הוא דמצינן במתני' דחשיב עבודה משא"כ בהסרת מניעה מן החוץ ולא בגוף האילן צ"ע אי הוי בגדר עבודה אפילו ביום וכ"ש בלילה שגם לענין שבת יחשב רק גרמא, ועכ"פ אם אין כוונתו להשבחת הזרעים הרי גם בשבת משכחת דבפתיחת חלון או דלת נכנס אויר או שמש שמביאים תועלת לגידול הזרעים שבתוך הבית ואפ"ה שרי וה"ה בשביעית. ומה שהחזו"א אוסר להסיר תיקרה, וכ"ש דאסור להוציא מבית למקום שאינו מקורה, נראה דמירי במתכוין להשביח.

אמנם בספר חוט שני פ"א הל' ד' דף צ"ב, בענין בנית וסתירת סוכה, כתב שמותר לבנות סוכה ע"ג קרקע בשביעית, ואף אם יש לו צורך לחפור בקרקע כדי להכניס יתדות הסוכה, כיון שלא מתכוין לעבודת הקרקע וניכר שעושה כן

בזה משום איסור צידה בשבת ובלבד שלא יתכון לשמור הצבי בלבד. והסביר בשלטי גיבורים סוף פ' האורג שאע"פ שהעושה דבר בלי כוונה כל שהוא בגדר פסיק רישיה חייב זהו דוקא כשבאותו מעשה שעושה אינו מתכוין ואינו עושה מעשה היתר, אבל אם באותו מעשה שיש בו משום פסיק רישיה עושה עמו דבר היתר, ובפרט כשעיקר כונתו לדבר ההיתר, אז גם באופן שהוא פסיק רישיה מותר. וכבר כתב הגאון רצ"פ פרנק שהוכיח מדין פרפיסא שאין כאן אלא איסור דרבנן וגם שאין כאן אלא גרמא.

ונשוב לעניננו, מה דינה של סוכה אחר החג האם יכול לפרק. למנחת שלמה, כדאי לפרק לפני שתזרח השמש, ולפי חוט שני צ"ע בדבר. ונראה לכאורה שיהי' מותר הן מצד זורע, ולמעשה נראה להתיר כיון דהוא מניעת הפסד הצמחים ולכן מותר להסיר הסוכה. ונראה לומר דאף דבסוף הוי השבחה, מ"מ כיון דעיקר מעשה כעת הוא להציל מהפסד שם לאוקמי יש במעשה זה והשבחה נעשית מאליה אחר כך מחמת הסרת המניעה.

ובספר פאה"ש הביא את ספק הירושלמי האם לומדים משוך לא תזרע כלאים, ודוקא שדה אבל שהכל נקרא ארץ. והכריע הפא"ש דמאחר שבזמן הזה שביעית דרבנן יש להתיר, דספיקא דרבנן לקולא, אבל החזו"א חלק עליו כיון שהספק הוא בדאורייתא.

ונראה שיהי' מותר לפרק הסוכה כי מבואר בחזו"א סימן כ' דבמקום שלא נמנע תועלת גשם ואויר אינו נחשב בית לענין זה וה"נ בסוכה אינו מונע גשם ואויר ואף שמש יש אם הסכך לא מעובה, וא"כ אף שברבות הימים אינו טוב לצמחים מ"מ אינו מפקיע ממנו שם שדה.

עוד נראה להתיר לפרק הסוכה מצד הצמחים, שהרי כתב החזו"א סימן כ"ב שאם מותח אוהל עראי לפי שעה לזרוע תחתיו זה אינו

חייבים עליה מן התורה כמו שכתבו רש"י והתוס'.

ועוד כתב הרב צבי פסח פרנק זצ"ל בשו"ת הר צבי או"ח סי' קל"ג ע"פ דברי החת"ס בזרע דאינו חייב רק במשקה ממש הזרעים עצמם, ופרש"י מו"ק ב': שזהו באופן שזורק מים בעיקרי הזרעים ולכן בנידון דידן שגם בלא פתיחת החלונות יגדלו השתילים ובפתיחת החלונות הוא רק מוסיף אויר ומגביר כח הצמיחה אין בזה איסור מן התורה ואם כן הוי פסיק רישיה בתרי דרבנן, שאפילו לדעת המגן אברהם בסימן שי"ד סק"ה יש להקל בתרי דרבנן, ועוד שאין כאן אלא גרמא.

ובמ"ב בשער הציון סימן של"ז סק"ב משמע שאין להתיר פסיק רישיה בתרי דרבנן, אבל הרבה פוסקים חולקין עליו. ובספר שביתת השבת מלאכת זורע סעי' ו' הביא מה שאמרו בירושלמי שבת פ"ז הל' ב' שכל דבר שעשוי להבחיל את הפרי חייב משום זורע, וכתב ולכן מי שיש לו עציץ שיש בו זרעים ומונח בחלון אסור לפתוח החלון אם יש תועלת לצמחים.

ואחר שהאריך לפלפל בזה הביא מה שכתב האגלי טל לחלק בין מנכש ומשקה מים לזרעים, שמלאכות אלה היו במשכן להנחת עציץ על גבי קרקע שלא הי' במשכן, ומזה דן הרב המחבר שבנידון דידן אין איסור תורה אבל שוה כסוג איסור, שאין להעמיד יסוד על דברים כאלה לדינא, ורק יש לדון בזה משום שאין כאן אלא גרמא בעלמא ע"י הסרת המונע וכמו שכתב החת"ס. והוסיף בפרט שפותח את הגג לפני שתזרח השמש בודאי אין זה אלא גרמא בעלמא ואין בזה איסור תורה, ולפי זה בנידון דידן שאין כוונתו אלא להכניס אויר צח לדירה, ואין מתכוין לשתילים הוי פסיק רישיה בדרבנן שרבים מקילים, ובצירוף דעת הרשב"א ה"ז בשם הירושלמי שמוותר לנעול את ביתו לכתחילה בשבת לשמור את ביתו ואת הצבי שבתוכו, ואין

עד ראש השנה, דלהר"ש הכונה לעטיפה מפני החמה או הצינה שזו מלאכה הרגילה לעשות כל השנים למשך כל התקופה, והרי זה מלאכת האילן שאסרו, מה שאין כן דברי ארעי רק כדי למנוע היזק מיוחד.

כלום ואין אוהל עראי מבטל ממנו שם שדה והכא נמי יש לומר בסוכה שעושה לארעי אינו מפקיע שם שדה, מאותו מקום ומותר לפרק סוכה זו. ואגב, אם היה קור ושלג, האם מותר לכסות את הירקות ואח"כ להסירו, ואע"פ שבמשנה שביעית נאמר בפ"ד מ"ד דכורכים את הנטיעות

העולה מכל האמור לגידון פירוק הסוכה אחר החג, דמותר לפרק הסוכה מעל הצמחים מחשש הפסד הצמחים ואין בו משום הפיכת המקום לשדה.

טעם הוספת הדס שוטה

שאל השואל על מה סמכו להוסיף הדס שוטה, נוסף על המשולש שבלולב?

תשובה. לעניין הדס שוטה, למי שנוהגין להוסיף, זיל בתר טעמא הואיל ונוי מצוה הוא בכל גוונא מותר להוסיף, אפילו הדס שוטה, דמשו"ה כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות לולב וז"ל, ואם רצה להוסיף בהדס, בסתם, לכלול אפילו הדס שאינו משולש ואפילו הדס שוטה דפסולין ללולב וכך היא סברת רוב הגאונים ז"ל, ולא דמי לצפצפא, דצפצפא לאו מינא דערבא היא, משא"כ הדס שוטה דמינא דהדס הוא, לפיכך לא תיקשי ע"ז יותר מדאי, ועוד פוק חזי מאי עמא דבר, ולענין מה ששאלת ע"ד הכ"מ ז"ל והוקשה לך, עיין בחיבורי שם טוב מה שהערתי ע"ז, ותרוה צמאונך.

הצ' חיים שמואל כסאר

(שו"ת החיים והשלום סימן קצ"ד)